

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ З ПІДВИЩЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО РІВНЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

***Анотація.** На сучасному етапі, коли відбувається неперервне оновлення науково-технологічних процесів, робота методичної служби повинна бути спрямована на дослідження, вивчення й впровадження інноваційних технологій, що сприяють підвищенню якості діяльності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів.*

Ключові слова: науково-методична робота, удосконалення навчально-виробничого процесу, безперервна освіта, міжтестастійний період педагогічних працівників, оновлення змісту ПТО, удосконалення фахової майстерності, система моніторингу якості змісту та ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів.

Постановка проблеми. Удосконалення навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах неможливе без ефективної організації науково-методичної роботи.

Відповідно до цього можна визначити мету науково-методичної роботи: надання реальної, дійової допомоги педагогічним кадрам у реалізації актуальних завдань розвитку, вдосконалення і підвищення професійної майстерності та рівня психологічної підготовки педагогічних кадрів.

А в цьому провідна роль належить методичним службам.

Виклад основного матеріалу. Основне завдання методичної служби – це створення системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Це складний комплекс різноманітних форм і методів навчання, виховання педагогічних кадрів, один із компонентів науково-методичної роботи, який:

- інформує про результати наукових досліджень і передовий педагогічний досвід у галузі педагогіки, психології, теорії викладання конкретних навчальних предметів;
- ознайомлює педагогів із застосуванням методів навчально-виховної роботи;
- надає практичну допомогу педагогам в удосконаленні їх професійної підготовки.

Реалізація концепції безперервної освіти і підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що передумовлюється Законом України «Про

освіту» (стаття 56), Національною доктриною розвитку освіти, Концепцією розвитку професійно-технічної освіти, Програмою розвитку ПТО в Донецькій області «Освіта Донеччини. 2007 – 2011 рр.», вимагає від методичної служби систематичного, всебічного вивчення якості знань і вмінь педагогічних кадрів, аналізу зібраної інформації про ступінь компетентності і потребу педагогічних кадрів у конкретних знаннях і вміннях, розробки рекомендацій з удосконалення знань педагогів, доведення до педагогічних працівників інформації про перспективний педагогічний досвід. Розв'язання стратегічних проблем методичної роботи, визначення форм і методів цієї роботи – це функція навчально-методичного центру ПТО. Ось на таких засадах і ведеться робота з педагогічними кадрами ПТНЗ Донецької області.

Навчально-методичний центр профтехосвіти є установою освіти, що здійснює наукове, навчально-методичне та інше забезпечення діяльності професійно-технічної освіти у Донецькій області і працює над вирішенням науково-методичної проблеми **«Підтвердження ефективності професійного навчання шляхом оновлення змісту освіти та використання інноваційних технологій».**

Свою роботу НМЦ ПТО проводить на основі річного плану роботи, в якому конкретизуються форми, методи роботи з кадрами, планується ряд заходів. Основною формою методичної роботи на обласному рівні є методичні секції:

- **Професійна підготовка** об'єднує роботу 15 обласних та 6 регіональних методичних секцій педпрацівників ПТНЗ, УКК, НВК за всіма професіями та профілями; предметами загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки; голів методичних комісій; заступників директорів з навчально-виробничої роботи; старших майстрів.

- **Загальноосвітня підготовка** об'єднує роботу секцій – природничо-математичної, суспільної, гуманітарної, виховної, фізичного виховання та захисту Вітчизни; виховної роботи.

- **Організаційно-методична робота** вирішує питання забезпечення педагогічних працівників різними формами підвищення кваліфікації, проведення моніторингу системи оцінки (атестації) рівня професійної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ області, методичний супровід та обслуговування сайту НМЦ ПТО, вдосконалення роботи з методистами професійно-технічних навчальних закладів області, надання методичної допомоги ПТНЗ, на базі яких створені бібліотечно-інформаційні центри, створення інформаційного банку даних для системи ПТО та її клієнтів.

Всього в області працює 26 обласних і 94 регіональних методичних секцій для керівників, викладачів і майстрів виробничого навчання, 3 школи перспективного педагогічного досвіду, 23 творчих групи. За результатами методичної роботи проводиться кожний рік підсумкова науково-методична конференція.

Методичні секції педагогічних працівників за напрямками діяльності знайомлять їх з досягненнями та новинками сучасної науки. Зміст роботи методичних секцій диференціюється залежно від спеціальності, освіти, педагогічного досвіду. На своїх засіданнях педагоги розглядають актуальні проблеми методики, обмін досвідом роботи, напрацювання методики вивчення окремих складних тем програм тощо.

Розбудова системи освіти України вимагає пошуку удосконалення навчально-виховного процесу. У вирішенні цього завдання стають дослідження, проведені педагогічними колективами з експериментально-дослідницької роботи.

В області функціонує на всеукраїнському рівні 2 експериментально-педагогічних майданчика. На обласному рівні експериментальну діяльність проводять 6 ПТНЗ за різними напрямками роботи. Експериментальна діяльність має мету відпрацювати методологію такої форми навчання, як очно-заочна, а також модель наукової організації праці заступника директора з навчально-виробничої роботи. Експериментальний майданчик МОН України на базі Горлівського вищого професійного училища працює над проблемою

«Формування професійної майстерності учнів на підставі поглибленої психофізіологічної професійно спрямованої навчально-тренувальної підготовки та укріплення здоров'я учнів ПТНЗ», на якому є можливість відпрацювати практичні кроки реалізації гармонійного розвитку молоді в процесі навчання професії і формувати почуття потреби здорового способу життя. Технологія модульного навчання професіям харчової промисловості з використанням психологічної підтримки апробується на експериментальному майданчику Донецького професійного ліцею харчової та переробної промисловості. Етапи виконання експериментальних програм висвітлюються в інформаційному просторі.

Особлива увага надається удосконаленню педагогічної та фахової майстерності безпосередніх учасників навчально-виховного процесу – майстрів виробничого навчання, викладачів спеціальних та загальноосвітніх дисциплін. Однією з форм роботи з педагогічними працівниками є обласні конкурси професійної майстерності, які є засобом розвитку творчості педагогів, засобом діагностування їх компетентності.

Також міжкурсний період прийнято забезпечувати на основі залучення педагогічних працівників до роботи в чисельних семінарах, майстер-класах, науково-практичних конференціях, школах передового досвіду, творчих звітах, творчих групах, реалізації міжгалузевих освітніх проектів, програм, масових заходах з педагогічними кадрами тощо.

Значно сприяють росту педагогічної майстерності школи педагогічного досвіду для молодих педагогів, методичні секції, майстер-класи з усіх напрямів і для всіх категорій педагогічних працівників. Постійно працюють школи заступників директорів з навчально-виробничої роботи у Краматорському, Шахтарському та Горлівському регіонах на засіданнях яких вивчаються документи Міністерства освіти і науки України, управління освіти та НМЦ ПТО в Донецькій області, а також новітні педагогічні та виробничі технології.

На базі Дмитрівського професійного ліцею протягом двох років працює обласна школа «Молодого майстра» за професією «Продавець».

Крім цього в кожному навчальному закладі профтехосвіти області на місцях постійно працюють школи молодих педпрацівників, де досвідчені педагоги передають свій досвід.

Широкі можливості для зміни традиційних підходів до навчальної діяльності, що виводять її на якісно новий рівень, надає впровадження інноваційних педагогічних та виробничих технологій, які забезпечують не лише оволодіння знаннями та навиками, а й формування вміння мислити, аналізувати, оцінювати, досліджувати, співробітничати.

В Донецькому професійному ліцеї харчової та переробної промисловості відбулося засідання по обміну педагогічним досвідом «Інноваційні технології у підготовці професій торгівельно-кулінарного напрямку» і майстер-класу з професії «Кондитер», де були підготовлені дві інформаційно-практичні виставки:

- виставка виробів з солоного тіста і муляжів кондитерських виробів;
- виставка методичних розробок і рекомендацій викладачів і майстрів виробничого навчання з професії «Кухар, кондитер», «Пекар, кондитер».

Також Донецький професійний ліцей сфери послуг і Донецький професійний ліцей брали участь у міжнародній програмі «SES. Наш досвід – Ваше майбутнє» служби німецької економіки по міжнародній співпраці. Проект фінансується урядом Німеччини і фондом Роберта Боша. Метою експертної допомоги є підвищення рівня кваліфікації педпрацівників професійно-технічної освіти та прищеплення навиків самостійно знаходити шляхи виходу з важких ситуацій. Були прийняті 4 експерти Німеччини, які не тільки провели заняття з педпрацівниками вище вказаних ліцеїв, але і провели семінари з педпрацівниками області за темами:

- Сучасний манікюр і педикюр з професії «Манікюрниця. Педикюрниця»;

- Терапевтичний догляд за хворими з професії « Молодша медична сестра з догляду за хворими»;

- Вироби з марципана. Нарізка овочів і фруктів з професії «Кондитер»;

- Сучасні стрижки з професії «Перукар».

Після закінчення заходів учасникам були видані сертифікати підвищення кваліфікації за новими технологіями.

Успішно використовується проблема навчання сучасним виробничим технологіям у Краматорському ВПУ та Краматорському центрі ПТО завдяки партнерським відносинам з ВАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» щодо використання матеріально-технічної бази підприємства.

З метою підвищення якості профорієнтаційної роботи серед учнів і мотивації до професійної діяльності проведено чимало різноманітних заходів. У процесі організації та проведення конкурсних змагань активізується творча діяльність викладачів та майстрів виробничого навчання, які навчають молодь, поглиблюється зацікавлення учнів до оволодіння робітничими професіями. Таким чином, проведення конкурсів професійної майстерності на державному рівні сприяє підвищенню статусу професійно-технічного навчання та розширює коло спонсорської участі в науково-методичній, навчальній, практичній частині.

Так, у Донецькій області було проведено Всеукраїнський конкурс професійної майстерності за професією «Слюсар з ремонту автомобілів» за підтримки компанії «Роберт Бош Лтд.». Двом учням нашої області була призначена стипендія Президента України за зайняте перше місце на конкурсах професійної майстерності з професій: «Верстатник широкого профілю» та «Слюсар з ремонту автомобілів».

Крім цього наші учні та педагоги брали участь у Всеукраїнських конкурсах, де більша кількість з них були визначені у наказах про підсумки переможцями. Це: «Україна-Європа-Світ-2009», Робітнича професія-2009, «Успішний проект 2009», «На кращу організацію роботи ПТНЗ з охорони

праці», «Роль бібліотеки ПТНЗ у формуванні професійної компетентності робітничих кадрів».

Для покращення роботи бібліотечних служб проводились обласні семінари бібліотекарів «Моніторинг діяльності ліцейної бібліотеки» на базі Єнакіївського професійного торгово-кулінарного ліцею та «Сучасна бібліотека ПТНЗ - культурний і освітній центр навчального закладу» на базі Маріупольського професійного машинобудівельного ліцею.

Донецька область перейшла на нову експериментальну форму з підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Цей експеримент містить у собі наступні основні види навчання: теоретичне підвищення кваліфікації з психолого-педагогічної та методичної підготовки шляхом курсового та індивідуального навчання, підвищення кваліфікації для одержання відповідного кваліфікаційного рівня шляхом підвищення кваліфікації для опанування новітніми технологіями виробництва, стажування. Стажування передбачає опанування стажистом нових знань і компетенцій у межах своєї професії, здобуття або підвищення кваліфікаційного розряду (класу, категорії), підтвердження існуючої в нього кваліфікації. Педагогічний працівник під час стажування вивчає нову техніку, технологію виробництва галузі, процеси господарювання, організацію, економіку виробництва; обслуговування нових (високопродуктивних) машин, агрегатів, автоматичних ліній тощо.

Пріоритетними напрямками діяльності методичних служб всіх рівнів та колективів навчальних професійно-технічних закладів повинно стати забезпечення якості професійної освіти. Тому ПТНЗ мають переглянути програми підготовки робітників з огляду на потреби роботодавців і ринку праці. Для виправлення ситуації доцільно поглиблювати інтеграцію з виробництвом, поєднуючи навчальну діяльність з практикою, підготувати молодого робітника до практичної роботи після закінчення навчального закладу та формування обов'язкових для сучасного виробництва компетентностей. Компетентісний підхід висуває на перше місце не

інформованість учня, а здатність виконувати конкретний вид професійної діяльності. Такий підхід вимагає розроблення нової концепції змісту національного освітнього стандарту професійної освіти.

Першим етапом в оновленні змісту професійно-технічної освіти, забезпеченні її якості і доступності стала спільна робота фахівців Міністерства праці та соціальної політики, роботодавців, методичних служб, педагогів, науковців Академії наук України, міжнародних експертів розробка макету професійного стандарту з подальшою його трансформацією в освіту. Вже затверджено та впроваджено 170 державних стандартів ПТО з конкретних робітничих професій, які були розроблені педагогічними працівниками ПТНЗ України. З низ працівниками нашої області розроблено та впроваджено 13 ДСПТО.

У липні 2009 року відбулася презентація напрацювань міжгалузевих робочих груп за участю педагогів України з восьми напрямів готельно-ресторанного сервісу, туризму, громадського харчування, торгівлі, агропромислового спрямування. В цій роботі приймали участь і наші професійно-технічні навчальні заклади, які готують ці професії. Всі ці ПТНЗ провели анкетування роботодавців щодо виявлення вимог до трудових операцій та прийомів в технологіях виробництва.

З січня 2010 року педагогічними працівниками Донеччини розпочалася робота з розробки державних стандартів, основаних на компетенціях в галузях «Машинобудування» та «Видобувна промисловість». Пройшов перший етап – складання функціональної карти на кожну професію, кожний розряд вибраної професії за узгодженням з роботодавцями. Йде другий етап – опитування роботодавців з підтвердження та оновлення трудових операцій згідно діючих кваліфікаційних характеристик та почалось анкетування для їх оновлення. В процесі моніторингу цієї діяльності проводились зустрічі з керівниками та педпрацівниками ПТНЗ – розробниками з питань нового змісту підготовки робітничих професій щодо вимог роботодавців і сучасних ринкових відносин. Круглі столи, дискусійні семінари сприяли конструктивним рішенням у

напрямку оновлення змісту професійної освіти. В цій роботі приймають участь керівники та педагоги Димитрівського професійного гірничого ліцею, Макіївського вищого професійного училища, Донецького вищого гірничого училищі. Надалі планується відкриття експериментального майданчику з апробації ДСПТО, основаних на компетенція гірничовидобувної промисловості.

Також для підготовки конкурентоспроможних робітників, що потребує сучасна економіка, була проведена велика робота спільного українсько-німецького Проекту «Підтримка реформи ПТО в Україні» для розробки та впровадження Державних стандартів ПТО з широкопрофільних професій для машинобудування, металургії, гірництва, будівництва та інформаційно-комунікаційних технологій та розробці навчальної дисципліни «Основи енергоефективності». Педпрацівники нашої області приймали участь в цьому проекті за такими напрямками:

Перший напрямок – розробка кваліфікаційних характеристик та Державних стандартів з нових професій: «Механік з обробки металу різанням», «Механік технічних систем будівель».

В теперішній час ці професії введені в державний класифікатор професій України.

В розробці приймали участь: навчально-методичний центр ПТО, Макіївський будівельний центр ПТО, Міжрегіональне вище професійне будівельне училище міста Краматорська, Краматорський центр ПТО, Кураховський професійний ліцей. З вересня 2010 року починається апробація цих стандартів.

Другий напрямок – розробка навчальної дисципліни «Основи енергоефективності».

Викладачами пілотних навчальних закладів була проведена розробка та апробація цього курсу.

В розробці та апробації курсу прийняли участь: Міжрегіональне вище професійне будівельне училище міста Краматорська, Краматорський центр ПТО, Донецький професійний ліцей комунального господарства (126).

Одним з найбільш потужних засобів забезпечення якості та доступності освіти є інформаційно-комунікаційні технології. Саме їх запровадження на усіх рівнях та усі складові діяльності навчальних закладів і установ профтехосвіти дозволить при достатньо низькому рівні витрат значно підвищити рівень доступності якісної професійної освіти.

Розроблено систему моніторингу якості змісту та ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів. З 2010 року методичні служби, в тому числі і навчально-методичний центр у Донецькій області, розпочали свою діяльність, головними напрямками якої є здійснення моніторингу якості підготовки робітничих кадрів, узагальнення результатів ефективної діяльності навчальних закладів, навчально-методичний супровід підвищення кваліфікації педагогічних працівників, підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів щодо організації навчально-виробничого процесу. Відповідно наступним етапом повинна стати розробка програмного продукту для визначення ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів та навчання працівників як методичних служб, так і ПТНЗ. Безсумнівно цей напрям не буде ефективним без здійснення наукової дослідницької роботи.

Складним залишається питання забезпечення підручниками та навчальними посібниками ПТНЗ. Але велика допомога є від Товариства з обмеженою відповідальністю «Хенкель Баутехнік (Україна)», дочірньої фірми «Кнауф-Маркетинг», - для підготовки будівельних професій; компанії «Роберт Бош Лтд.» - для підготовки професій машинобудівної галузі.

Висновки. Для удосконалення роботи навчально-методичного центру, з метою проведення менеджменту освіти та маркетингових досліджень в стадії створення інформаційно-аналітичний центр, основними напрямки роботи якого будуть:

1. Спрямування роботи Регіонального інформаційно-аналітичного центру професійно-технічної освіти на створення системи інформаційного ресурсу щодо покращення якості прийняття оперативних, ефективних рішень у системі ПТО області та забезпечення інформаційних потреб:

1.1.Збір, систематизація, обробка, аналіз інформації щодо стану навчально-виробничої та методичної роботи ПТНЗ області;

1.2.Створення інформаційного банку даних для планування та організації навчально-методичного забезпечення підготовки робітничих кадрів кожного професійно-технічного навчального закладу, а саме: систематизація перспективного педагогічного та виробничого досвідів; систематизація забезпеченості ПТНЗ підручниками; створення каталогу видавничої діяльності педагогічних працівників ПТНЗ області; координація роботи по створенню електронних підручників, посібників, методичних розробок педагогічних працівників ПТНЗ області.

На сучасному етапі модернізація ПТО здійснюється за всіма основними напрямками функціонування системи. Новий зміст освіти, освоєння інноваційних технологій вимагають від педагога творчої, дослідницької роботи. Велику роль в цьому відіграють методичні служби ПТО різних рівнів, методичні органи ПТНЗ, і обласні навчально(науково)-методичні центри профтехосвіти, які є містком між досягненнями науки та оновленням системи.

Література

1. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : Монографія / В.В. Олійник. – К. : Міленіум,2003. – 594 с.
2. Національна доктрина розвитку освіти. Книга методиста: Довідково-методичне видання / Упоряд. Г.М. Литвиненко, О.М. Вернидуб. – Харків : Торсінг плюс, 2006. - С. 8.
3. Єрмола А.М. Технологія організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами: Науково-методичний посібник / А.М. Єрмола, О.М. Василенко. – Харків : Курсор, 2006. – 312 с.
4. Організація науково-методичної роботи у професійно-технічному навчальному закладі (методичні рекомендації) / Упорядник Л.М.Павлова. – К. : ПТіЗО МОН України, 2009. - 50 с.
5. Бугай Н.І. Методична освіченість інженерно-педагогічних кадрів та структурно-функціональна модель методичної служби професійно-технічних навчальних закладів.

- Науково-методичний збірник: «Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи» / Н.І. Бугай. – Вип. 1. - К. : Фенікс, 2005. - С. 196-204.
6. Хорєв І.О. Удосконалення методичної майстерності викладача вищої школи: Нові технології навчання: Науково-методичний збірник / Кол. авт. – К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2006, вип.. 44. – с. 10.
 7. Бугай Н.І. Роль методичної служби навчального закладу в технологізації оформлення педагогічного досвіду. Методичні рекомендації для методичних служб ПТНЗ України / Н.І. Бугай. – Вип. 1. - К. : НМЦ ПТО М О Н України, 2006.- С. 28-39.
 8. Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К. : Парламентське видавництво, 2002. – 159 с. – (Бібліотека офіційних видань).
 9. Професійна освіта : Словник : навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін., За ред. Н.Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
 10. Волканова В.В. Словник методиста : Методичний посібник / В.В. Волканова. – К., 2008. – 192 с.
 11. Павлютенков Є.М. Організація методичної роботи / Є.М. Павлютенков, В.В. Крижко. – Х. : Вид. група «основа», 2005. – 80 с.
 12. Методична служба – школі. Інформаційно-методичні матеріали на допомогу працівникам освіти. Випуск 2 / [Укл. Ю.В. Буган, Г.Г. Свінних, В.І. Урусський]. – Тернопіль : Астон, 2003. – 296 с.
 13. Робота методичних центрів із педагогічними кадрами / Упоряд. М. Голубенко. – К. : Шк.світ, 2008. – 128 с. – (Бібліотека «шкільного світу»).
 14. Планування методичної роботи / Упоряд. М. Голубенко. – К. : Шк.світ, 2008. – 128 с. – (Бібліотека «шкільного світу»).
 15. Інноваційна діяльність ЗНЗ / Упоряд. Л. Галіцина. – К. : Шк.світ, 2008. – 128 с. – (Бібліотека «шкільного світу»).
 16. Взаємодія ринку праці та професійно-технічної освіти. Механізми створення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій: Зб. Мат., підгот. у рамках реалізації укр.-нім. проекту «Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні». – К., 2006. – 276 с.
 17. Інституційний розвиток ПТНЗ: основні підходи до бізнес-планування та маркетингу: Навчально-методичний посібник / [Кол. автор. : Даниленко Л.І., Сергєєва Л.М., Кашевський В.В. та ін.] / За ред. Л.І. Даниленко – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2008. – 148 с.
 18. Сергєєва Л.М., Русанов Г.Г., Ілько І.В., Моніторинг фахового успіху випускників професійних навчальних закладів / За ред. Л.І. Даниленко, Л.М. Сергєєвої. – К. : ТОВ «Етіс Плюс», 2008. – 96 с.
 19. Збірка інформаційно-аналітичних матеріалів (за підсумками роботи українсько-канадського проекту «Децентралізація управління професійним навчанням в Україні»). – К. : АртЕк, 2009 – 256 с.
 20. Освітній менеджмент : Навч. посіб. / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. - 400 с.